

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

УДК 343.347

doi: <https://doi.org/10.33270/04201901.8>

Вознюк А. А. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач наукової лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3352-5626>;

Чернявський С. С. – доктор юридичних наук, професор, проректор Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2711-3828>

Порушення правил і норм щодо запобігання COVID-19: актуальні проблеми кримінальної та адміністративної відповідальності

Метою статті є виявлення проблемних питань кваліфікації порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам і масовим отруєнням, порушень правил щодо карантину людей, недоліків конструювання відповідних заборонних правових норм, визначення шляхів їх усунення та формування пропозицій з удосконалення. У статті використано комплекс **наукових методів**, а саме: термінологічний, системно-структурний, формально-логічний, порівняльно-правовий. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці українських та іноземних учених, положення Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також практика їх застосування. **Наукова новизна** статті полягає в тому, що в ній висвітлено аспекти соціальної обумовленості заборонної кримінально-правової норми, передбаченої ст. 325 Кримінального кодексу України; виявлено тенденцію суттєвого впливу пандемії, спричиненої коронавірусною хворобою (COVID-19), на динаміку та структуру злочинності; акцентовано на необхідності дослідження питання про підстави адміністративної чи кримінальної відповідальності за умисний кашель, плювання чи чхання на працівників екстрених служб та інших суб'єктів, що знаходяться на передовій боротьби з коронавірусом. Виокремлено проблемні аспекти, пов'язані з порушенням санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням, а також запропоновано окремі шляхи їх розв'язання. За результатами здійсненого дослідження сформульовано такі **висновки**: 1) соціальна обумовленість заборонної кримінально-правової норми, передбаченої ст. 325 Кримінального кодексу України, визначена різними обставинами, зокрема необхідністю примусити громадян дотримуватися карантинних обмежень, соціального дистанціювання, самоізоляції та інших правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам, що здатні істотно мінімізувати їх поширення та наслідки; 2) пандемія, спричинена коронавірусною хворобою (COVID-19), суттєво позначається на динаміці та структурі злочинності у світі, зокрема у зв'язку зі зниженням під час карантину рівня злочинності загалом і певної її трансформації; 3) з огляду на наявність в Україні та поширення у світі такої форми посягання на працівників екстрених служб та інших суб'єктів, що знаходяться на передовій боротьби з коронавірусом (насамперед правоохоронців і медиків), як умисний кашель, плювання чи чхання на них, необхідно дослідити питання про підстави адміністративної чи, можливо, і кримінальної відповідальності за такі протиправні діяння; 4) детальний аналіз положень ст. 325 Кримінального кодексу України, а також її застосування на практиці надало можливість виокремити низку проблем, які пов'язані зі: а) складнощами встановлення чіткого переліку заборонених діянь, з огляду на їх розміщення в різних нормативно-правових актах, постійну зміну, суперечність окремих з них положенням Конституції України, а також встановлення в певних випадках різних правил на різних територіях; б) визначенням меж суспільно небезпечних наслідків злочину, передбаченого ст. 325 Кримінального кодексу України, з огляду на наявність такого наслідку, як «створення загрози поширення інфекційних хвороб, масових неінфекційних захворювань (отруєнь)»; в) його відмежуванням від адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 44³ Кодексу України про адміністративні правопорушення; г) дискусійністю положень щодо суб'єкта зазначеного злочину (у ст. 325 – загальний чи спеціальний суб'єкт); д) недостатньою обґрунтованістю санкцій ст. 325 Кримінального кодексу України й ст. 44³ Кодексу України про адміністративні правопорушення; е) чинністю досліджуваної кримінально-правової норми в часі; 5) запропоновано шляхи розв'язання окреслених проблем, а саме: а) обґрунтовано необхідність внесення змін до законодавства з метою визначення чітких критеріїв відмежування злочину, передбаченого ст. 325 Кримінального кодексу України, від адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 44³ Кодексу України про адміністративні правопорушення; б) аргументовано, що суб'єкт порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням є загальним; в) запропоновано включити до санкції ст. 44³ Кодексу України про адміністративні правопорушення таке адміністративне стягнення, як попередження; г) обґрунтовано необхідність законодавчого вирішення питання щодо юридичної долі ст. 325 КК України з 18 червня 2020 року.

Ключові слова: коронавірус; COVID-19; порушення санітарних правил; пандемія; кримінальна відповідальність; інфекційна хвороба; масове отруєння; ізоляція; карантин; соціальне дистанціювання.

Вступ

У сучасних умовах пандемії, спричиненої COVID-19, важливе значення мають підстави кримінальної відповідальності за злочини, спрямовані на запобігання поширенню інфекційних хвороб. Вони є важливим елементом механізму кримінально-правового забезпечення дотримання санітарних правил і норм, що мають на меті убезпечити членів суспільства від зараження цим вірусом та іншими інфекційними хворобами.

З метою недопущення активного поширення пандемії в Україні посилено відповідальність за порушення зазначених правил і норм. Зокрема, 17 березня 2020 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» ("Zakon Ukrainy", 2020, No. 530-IX), серед положень якого посилено санкцію ч. 1 ст. 325 КК України «Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням», а також доповнення КУпАП новою ст. 44³ «Порушення правил щодо карантину людей».

Водночас правоохоронні органи, насамперед органи та підрозділи Національної поліції України, зорієнтовані на максимальне забезпечення дотримання зазначених норм на території країни. Нині «поліцейським відведено основну роль у контролі за дотриманням громадянами заходів карантину в кожній державі» (Panchenko, 2020, р. 3-5). За порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням в Україні правоохоронці складають відповідні протоколи (за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 44³ КУпАП) і розпочинають кримінальні провадження (за вчинення злочину, передбаченого ст. 325 КК України)¹. Правомірність й ефективність застосування цих норм залежить від якості відповідних законодавчих положень і правильного їх тлумачення правозастосовними органами. З огляду на зазначене, варто зосередити увагу на недоліках конструювання цих правових заборон, а також проблемних питаннях, які виникають під час їх застосування на практиці.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є виявлення проблемних питань кваліфікації порушення санітарних правил

¹ За цією статтею здебільшого притягували до кримінальної відповідальності за порушення відповідних норм, що призводили до бактеріального харчового отруєння – сальмонельозу ("Vyroky Zdolbunivskoho raionnoho sudu", 2020; "Vyroky Zdolbunivskoho raionnoho sudu", 2019; "Vyroky Rozhyschenskoho raionnoho sudu", 2019). Водночас під час пандемії, спричиненої коронавірусною хворобою (COVID-19), зазначену статтю стали застосовувати до порушників карантинних заходів.

і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням, недоліків конструювання відповідних заборонних правових норм, визначення шляхів їх усунення та формування пропозицій з удосконалення.

Виклад основного матеріалу

Доцільність криміналізації. Криміналізація злочину, передбаченого ст. 325 КК України, обумовлена різними обставинами, зокрема необхідністю примусити громадян дотримуватися карантину, інших правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам.

Оскільки коронавірусна хвороба (COVID-19) поширюється в усьому світі, чимало національних і місцевих органів держаної влади запровадили соціальні обмежувальні заходи для локалізації поширення цього вірусу (Shayegh, & Malpede, 2020). Уряди запровадили карантини та заборони на подорожі в безпрецедентних масштабах. У США тисячі людей підлягають примусовому карантину або перебувають на «самокарантині». Федеральний уряд також заборонив в'їзд особам, які не є громадянами США, що подорожують із Китаю, Ірану та більшості країн Європи, а також проводить обстеження пасажирів, які повертаються з країн, що постраждали найбільше (Parmet, & Sinha, 2020).

Зазначені правила, норми та заходи здатні істотно мінімізувати поширення та наслідки пандемії. Це доводять відповідні наукові дослідження. Учені стверджують, що «за відсутності вакцини, поточною опорою в спробах пом'якшити та згладити криві епідемії COVID-19 є соціальне дистанціювання та режим повної ізоляції» (Musinguzi, & Asamoah, 2020); «рання реалізація фізичного дистанціювання та пов'язаних із ним заходів може врятувати життя та уповільнити зростання захворювання» (Masood, 2020); «карантин та ізоляція можуть бути надзвичайно ефективними для захисту або відновлення здоров'я населення» (Giubilini, Douglas, Maslen, & Savulescu, 2018); «постійне соціальне дистанціювання², поєднане із широким тестуванням і відстеженням контактів протягом декількох тижнів, може призвести до повного стримування пандемії коронавірусу на регіональному рівні» (Shayak, & Rand, 2020).

Вплив на структуру й динаміку злочинності. Пандемія, спричинена коронавірусною хворобою (COVID-19), позначилася на динаміці та структурі злочинності, відбулася певна трансформація окремих протиправних діянь. На цьому

² Соціальне дистанціювання – метод мінімізації взаємодії в натовпі та запобігання поширенню хвороби в групах людей. Це поширена практика, яку застосовують, щоб мінімізувати поширення вірусу шляхом обмеження швидкості його розмноження серед громад (Aslam, 2020).

акцентували увагу деякі вчені (Campedelli, Aziani, & Favarin, 2020). «Заходи з карантину в різних містах не лише покращили ситуацію щодо забезпечення безпеки громадян, а й сприяли зниженню рівня злочинності» (Shayegh, & Malpede, 2020).

Загалом у період карантину рівень злочинності знизився в різних країнах. Водночас кількість одних і тих самих видів злочинів у деяких регіонах зменшується, а в інших, навпаки, збільшується. Наприклад, у Сент-Луїсі (Міссурі) з часу запровадження карантину істотно зменшилася кількість убивств (станом на 24 квітня 2020 року місто повідомило про зменшення їх кількості на 77 % за рік, порівняно з аналогічним періодом 2019 року), натомість у Філадельфії спостерігалася рекордна кількість убивств (станом на 4 травня 2020 року в місті зафіксовано 127 убивств – це на 19 % більше, ніж за аналогічний період минулого року) (Edwards, 2020).

У світі поширеною стала така форма посягання на працівників екстрених служб та інших суб'єктів, що знаходяться на передовій боротьби з коронавірусом (насамперед правоохоронців і медиків), як *умисний кашель, плювання або чхання на таких осіб*. Зазначені види аморальної та, водночас, протиправної поведінки в деяких країнах спричинили відповідну реакцію. Наприклад, влада штату Квінсленд встановила нові жорсткі покарання для осіб, які свідомо кашляють, чхають або плюють на *frontline workers*¹, тобто лікарів, медсестер, працівників поліції та роздрібної торгівлі під час кризи COVID-19 (McDonald, 2020). Водночас навмисне плювання на інших вже давно вважають злочином у США та Великій Британії, однак воно набуло нової небезпеки під час пандемії коронавірусу (Porterfield, 2020).

В Україні також траплялися випадки схожої протиправної поведінки, зокрема під час карантину. Наприклад, 24 березня 2020 року у Львові правопорушник, перебуваючи в приміщенні магазину без маски, плюнув в обличчя продавцю ("Postanova Halytskoho raionnoho sudu", 2020). В іншому випадку суддя Арбузинського районного суду Миколаївської області зазначила, що 23 квітня 2020 року під час розгляду клопотання прокурора обвинувачений двічі плюнув на неї, заявивши, що хворіє на гепатит і хворів на COVID-19 ("Obvynuvachenyi pohrozhuвав suddi", 2020).

У судовій практиці кваліфікація такої поведінки з огляду на супутні обставини вчиненого діяння відбувається за різними статтями, зокрема ст. 296 КК України (Хуліганство) ("Vyroky Kyivskoho raionnoho sudu", 2020), ст. 173 КУпАП (Дрібне хуліганство) ("Postanova Suvorovskoho raionnoho sudu", 2020), ст. 173² КУпАП (Вчинення

домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування) ("Postanova Vinnytskoho apeliatsiynoho sudu", 2020), ст. 185 КУпАП (Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця) ("Postanova Ivano-Frankivskoho miskoho sudu", 2020).

Майже в кожній країні є інструменти кримінальної або адміністративної відповідальності, які допомагають забезпечити дотримання карантину, ізоляції, соціального дистанціювання. В Україні до цих інструментів належить, насамперед, заборонна кримінально-правова норма, передбачена ст. 325 КК України. Детальний аналіз її положень, а також результати застосування на практиці дають змогу виокремити низку проблемних моментів.

Проблеми об'єктивної сторони проти-правних діянь. Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням (ст. 325 КК України) є злочином з матеріальним складом. Тому його обов'язковими ознаками є:

– діяння – порушення правил і норм, встановлених з метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним хворобам, а також масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням) і боротьби з ними;

– наслідки – поширення цих захворювань або створення загрози такого поширення;

– причинний зв'язок – поширення цих захворювань або створення загрози такого поширення сталося внаслідок зазначених вище порушень.

Оскільки диспозиція ст. 325 КК України є бланкетною, то для з'ясування того, в чому полягають порушення правил і норм, встановлених з метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним хворобам, а також масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням) і боротьби з ними, необхідно дослідити документи, у яких встановлено ці правила та норми. У юридичній літературі зазначено, що правила й норми щодо запобігання інфекційним захворюванням та отруєнням і боротьби з ними містяться у відповідних міжнародних договорах, законах та підзаконних актах (Boiko, Brych, & Hryshchuk, 2008, p. 1003).

В Україні на період пандемії коронавірусної інфекції такими документами є Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року ("Zakon Ukrainy", 2020, No. 1645-III) та постанова Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» від

¹ Працівників, які знаходяться на передовій боротьби з коронавірусом.

11 березня 2020 року № 211 ("Postanova Kabinetu Ministriv", 2020).

Результати аналізу цих нормативно-правових актів засвідчують, що окремі заборонені в них діяння може бути віднесено до порушень санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням за умови, що вони можуть спричинити поширення цих захворювань або виникнення загрози такого поширення. Зокрема, це:

- перебування в громадських місцях без вдягнутих засобів індивідуального захисту;

- переміщення групою осіб у кількості понад дві особи, крім окремих дозволених випадків;

- проведення всіх масових (культурних, розважальних, спортивних, соціальних, релігійних, рекламних та інших) заходів, крім окремих дозволених заходів з дотримання відповідних санітарних і протиепідемічних заходів;

- робота суб'єктів господарювання, яка передбачає приймання відвідувачів, зокрема закладів громадського харчування (ресторанів, кафе тощо), торговельно-розважальних центрів, інших закладів розважальної діяльності, фітнес-центрів, закладів культури, за винятком окремих випадків;

- регулярні та нерегулярні перевезення пасажирів автомобільним транспортом у міському, приміському, міжміському, внутрішньообласному та міжобласному сполученні, зокрема пасажирські перевезення на міських автобусних маршрутах у режимі маршрутного таксі, крім певних випадків, тощо.

У судовій практиці наявні випадки вчинення таких діянь. Наприклад, 25 березня 2020 року селищний голова смт Попільні Попільнянського району Житомирської області ОСОБА_3 скликав виконавчий комітет Попільнянської селищної ради, зібравши в одній кімнаті значну кількість людей, тим самим наразивши їх на небезпеку зараження коронавірусною хворобою та її поширення на території Попільнянського району Житомирської області ("Ukhvala Popilnianskoho raionnoho sudu", 2020). В іншому випадку 16 квітня 2020 року до Мелітопольського ВП ГУНП в Запорізькій області надійшло повідомлення про вчинення посадовими особами Мелітопольського хлібокомбінату та священнослужителями Запорізької єпархії УПЦ протиправних дій, що полягали в порушенні санітарних норм і правил щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням, під час проведення релігійного обряду з освячення куличів безпосередньо в пекарні Мелітопольського хлібокомбінату, унаслідок чого виникла реальна загроза зараження заявника та його близьких вірусом 2019-nCoV, який МОЗ України віднесений до особливо небезпечного

("Ukhvala Melitopolskoho miskraionnoho sudu", 2020).

За ст. 325 КК України також розпочинають кримінальні провадження здебільшого за проведення під час карантину масових заходів (насамперед релігійних), організацію таких заходів особами, що мають симптоми, притаманні захворюванню на COVID-19; роботу ринків; приховування інформації про захворювання на COVID-19 тощо.

В окремих випадках повідомлення про такі протиправні діяння не реєструють як злочини. Тому наявні скарги на бездіяльність слідчих та інших посадових осіб органів і підрозділів Національної поліції України щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення, передбачене ст. 325 КК України, до ЄРДР (наприклад, у таких областях, як Житомирська ("Ukhvala Popilnianskoho raionnoho sudu", 2020), Запорізька ("Ukhvala Melitopolskoho miskraionnoho sudu", 2020), Харківська ("Ukhvala Leninskoho raionnoho sudu", 2020)). Імовірно, такі факти спричинені складнощами відмежування злочину, передбаченого ст. 325 КК України, від адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 44³ КУпАП.

Аналіз диспозицій ст. 325 КК України та ст. 44³ КУпАП засвідчує, що у випадках порушення правил щодо карантину розмежувати ці діяння надзвичайно складно, оскільки вони одночасно є порушенням санітарних правил і норм стосовно запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням. Суттєва відмінність у складах цих правопорушень полягає в наслідках. Якщо в порушеннях правил щодо карантину людей немає наслідків у формі поширення інфекційних хвороб або створення загрози такого поширення, то відповідні діяння можна кваліфікувати за ст. 44³ КУпАП, якщо ж наявні – за ст. 325 КК України.

Наявність такого наслідку, як «створення загрози поширення інфекційних хвороб, масових неінфекційних захворювань (отруєнь)», охоплює широкий спектр потенційно можливих злочинних діянь. Адже внаслідок порушення більшості встановлених заборон постає можливість зараження інших осіб, а отже, і поширення інфекційної хвороби. Така загроза може виникнути, наприклад, унаслідок перебування в громадських місцях без вдягнутих засобів індивідуального захисту, зокрема респіратора або захисної маски. Якщо така особа вже є хворою, то внаслідок перебування без маски ступінь вірогідності зараження сторонніх осіб значно вищий, ніж у тому випадку, коли вона була б у захисній масці. Однак у судовій практиці такі діяння визнають адміністративним правопорушенням. Наприклад, ОСОБА_1 перебувала в громадському місці – сквері на дитячому майданчику без вдягнутого

індивідуального захисту (маски), без документів, з іншими особами. Такі дії кваліфіковано за ст. 44³ КУпАП, а також визнано малозначним діянням, тому ОСОБА_1 звільнено від адміністративної відповідальності ("Postanova Berdianskoho miskraionnoho sudu", 2020). В іншому випадку ОСОБА_3 не в умовах карантинних обмежень продовжувала обслуговувати клієнтів у перукарні. Її також визнано винною у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 44³ КУпАП, і звільнено від адміністративної відповідальності за малозначністю ("Postanova Kamiansko-Dniprovskeho raionnoho sudu", 2020).

Більшість визначених у постанові Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211 заборонених діянь може бути віднесено до злочинів, передбачених ст. 325 КК України. Водночас лише окремі діяння, з огляду на їх юридичну сутність, не можуть бути віднесені до суспільно небезпечних. Це, наприклад, заборона перебувати на вулицях без документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство чи її спеціальний статус. Тому частину передбачених у зазначеній постанові заборонених діянь у судовій практиці визнають адміністративними правопорушеннями, передбаченими ст. 44³ КУпАП.

Таким чином, теоретично є межа між правопорушеннями, передбаченими ст. 44³ КУпАП та ст. 325 КК України, яка пов'язана з наявністю чи відсутністю відповідних наслідків. Водночас такий наслідок, як створення загрози поширення інфекційних хвороб, масових неінфекційних захворювань (отруєнь), фактично розмиває межі між відповідним злочином і адміністративним правопорушенням. Потенційна можливість поширення захворювань притаманна низці порушень санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням, а також порушень правил щодо карантину людей. Більшість порушень правил щодо карантину людей (ст. 44³ КУпАП) потенційно може сприяти поширенню вірусних інфекцій.

Деякі передбачені постановою Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» заборонені діяння слушно оскаржують у судовому порядку. Вони обмежують права та свободи людини й громадянина, які гарантовані Конституцією України. Відповідно до ст. 64 Конституції України, конституційні права і свободи людини й громадянина не може бути обмежено, крім випадків, передбачених Конституцією України. До таких випадків у цій статті віднесено наявність умов воєнного або надзвичайного стану: «В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень».

Розглянемо приклад свободи пересування. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» обмежує свободу пересування. Однак це суперечить Конституції України, яка передбачає можливість обмеження цієї свободи у двох випадках: 1) в умовах воєнного або надзвичайного стану (ст. 64); 2) у випадках обмежень, встановлених законом (ст. 33). Воєнного або надзвичайного стану не введено, закону, що встановлює відповідні обмеження, не прийнято (постанова Кабінету Міністрів України не має статусу закону), а тому не можна обмежувати свободу пересування.

З огляду на ці аргументи, видається правильним рішення судді Личаківського районного суду м. Львова від 7 травня 2020 року про закриття провадження у справі про притягнення ОСОБА_1 до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 44³ КУпАП, у зв'язку з відсутністю в його діях складу адміністративного правопорушення за те, що ОСОБА_1 17 квітня 2020 року близько 22 год 40 хв перебував із трьома друзями у сквері кафе, чим порушив вимоги пп. 5 п. 2 постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211» ("Postanova Lychakivskoho raionnoho sudu", 2020).

Слід акцентувати увагу й на проблемі постійної зміни відповідних нормативно-правових актів, насамперед внаслідок внесення змін і доповнень у певні статті. Правила, які діяли на початку карантину, протягом обмежувального заходу постійно змінювалися, тому слід виважено ставитися до притягнення до юридичної відповідальності порушників, оскільки вони могли просто не знати про модифікацію певної заборони. Відмінності наявні в заборонах і в різних місцевостях: те, що заборонено в одній області чи місті, може бути дозволено на іншій території країни. Це істотно ускладнює правозастосування. Наприклад, після послаблення карантину в Україні на одних територіях скасували певні заборони (дозволено роботи ринків, сільськогосподарських ярмарків, відкрито спортивні й дитячі майданчики в парках і скверах), а на інших вони продовжують діяти.

Такі проблеми постають не лише в Україні. Наприклад, адвокати з питань кримінальної відповідальності Сіднея (Новий Південний Уельс, Австралія) стурбовані проблемами прозорості правил щодо COVID-19, оскільки є розбіжності в застосуванні нових нормативно-правових актів як щодо географічного розташування, так і щодо покарань. Вони акцентують увагу на тому, що закони складні для тлумачення не лише поліцейськими, які застосовують їх на місцях, а й для пересічних громадян. Також плутанина наявна щодо вказівок прем'єр-міністра та

фактичних правил, які було внесено до складу відповідних наказів. У зв'язку з цим вони просять оприлюднити будь-які вказівки чи процедури, надані поліції щодо застосування відповідних норм ("These Punishments", 2020).

Водночас слід зауважити, що в Новому Південному Уельсі функціонує сайт (<https://www.legislation.nsw.gov.au/#/>), на дошці оголошень якого є рубрика «Законодавство COVID-19». Там публікують не лише відповідні акти парламенту, а й будь-яку важливу інформацію як для фізичних, так і юридичних осіб (для подорожей, транспорту та готельного господарства, роботодавців, догляду за літніми жителями та сім'ями, пацієнтів тощо).

Проблема визначення суб'єкта злочину. У теорії кримінального права дискусійним є питання про те, хто може бути суб'єктом порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням. Із цього приводу М. І. Хавронюк стверджує, що суб'єкт цього злочину *спеціальний*. Ним можуть бути лише особи, до службових, професійних або іншого роду обов'язків яких належить виконання правил і норм, встановлених з метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним захворюванням, а також масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням) і боротьби з ними: працівники санітарно-епідеміологічної служби, інших органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, службові особи підприємств, установ та організацій, громадяни-підприємці та ін. (Boiko, Brych, & Hryshchuk, 2008, p. 1004). Водночас в умовах пандемії, спричиненої COVID-19, одна частина відповідних правил і норм стосується лише спеціальних суб'єктів, а інша – загальних. Очевидно, що суб'єкт цього злочину загальний, оскільки, по-перше, окремі санітарні правила й норми щодо запобігання інфекційним хворобам і масовим отруєнням стосуються загальних суб'єктів, а тому немає підстав поширювати відповідні заборони лише на спеціальних суб'єктів. По-друге, диспозиція ст. 325 КК України не містить жодних вказівок на спеціального суб'єкта. По-третє, санкція ст. 325 КК України не передбачає покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що могло б свідчити про наявність спеціального суб'єкта. Тому слушною є позиція вчених, які визнають суб'єкта цього злочину загальним (Azarov, Hryshchuk, & Savchenko, 2008, p. 747; Tatsii, Pshonka, Borysov, & Tiutiuhin, 2013, p. 683).

Проблеми санкцій. Санкція ст. 325 КК України є альтернативною і передбачає такі види покарань: штраф (від тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян), арешт на строк до шести місяців, обмеження волі на строк до трьох років, позбавлення волі на

строк до трьох років (ч. 1 цієї статті) або на строк від п'яти до восьми років (ч. 2 цієї статті).

Якщо порівняти розмір штрафу за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 325 КК України, та адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 44³ КУпАП, то можна дійти таких висновків:

1) мінімальна межа штрафу для злочину й адміністративного правопорушення однакова – тисяча неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) максимальна межа штрафу в адміністративному правопорушенні для громадян становить до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів, а для посадових осіб – до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; для злочинів такої диференціації верхньої межі штрафу немає;

3) необґрунтованим видається той факт, що за вчинення адміністративного правопорушення максимальна межа штрафу є значно суворішою, ніж для злочину.

Результати вивчення судової практики засвідчують, що в певних випадках осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені ст. 44³ КУпАП, звільняють від відповідальності, мотивуючи малозначністю діяння. З огляду на окреслене, видається логічним санкцію цієї норми доповнити попередженням. Це забезпечить диференційований підхід у процесі притягнення до адміністративної відповідальності, адже для одного порушника сума штрафу є надто мізерною, другого – надто великою, а щодо окремих суб'єктів обмежуються попередженням.

Дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Із санкціями за вчинення злочину, передбаченого ст. 325 КК України, пов'язані проблеми дії в часі закону про кримінальну відповідальність. Посилення санкцій відбулося 17 березня 2020 року внаслідок прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» ("Zakon Ukrainy", 2020, No. 530-IX), який набрав чинності з дня його опублікування – 17 березня 2020 року. Згодом іншим нормативно-правовим актом – Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30 березня 2020 року було внесено зміни в попередній Закон від 17 березня 2020 року. Вони полягали, зокрема, у закріпленні положення про те, що п. 3 розділу I Закону від 17 березня 2020 року (саме він передбачає посилення санкцій) діє протягом трьох місяців з дня його опублікування ("Zakon Ukrainy", 2020, No. 540-IX).

Отже, зміни, що стосуються санкції ст. 325 КК України, набрали чинності 17 березня 2020 року та мають діяти протягом трьох місяців, тобто до 17 червня 2020 року.

З 18 березня до 17 червня 2020 року юридично діятиме строкова редакція ст. 325 КК України з її посиленними санкціями. З 18 червня 2020 року положення закону, у яких передбачено нову редакцію ст. 325 КК України, припиняють свою дію. Подальша юридична доля зазначеної статті є невідомою, оскільки законодавець не надає конкретних вказівок із цього приводу.

Найлогічнішим видається варіант розвитку подій, що передбачає фактичне відновлення з 18 червня 2020 року дії попередньої редакції ст. 325 КК України. Проте внаслідок такої «реанімації» попередньої редакції ми отримуємо закон про кримінальну відповідальність, що пом'якшує кримінальну відповідальність. З 18 червня 2020 року за злочин, учинений під час дії строкової редакції ст. 325 КК України, передбачена відповідальність наставатиме за її попередньою редакцією. Також є підстави вважати, що посилені санкції ст. 325 КК України майже не будуть застосовувати. У разі наявності проваджень у судах з 18 червня 2020 року під час винесення вироків застосовуватимуть санкції попередньої редакції статті. Отже, законодавче посилення санкцій є «мертвими» змінами до КК України.

Водночас можна припустити й інший варіант. Законодавець чітко не визначив подальшу юридичну долю (з 18 червня 2020 року) ст. 325 КК України. Не було закріплено правило про те, що в разі припинення дії нової редакції статті повинна діяти попередня. Отже, можна дійти таких висновків: 1) унаслідок оновлення редакції ст. 325 КК України попередня припинила своє існування; 2) через три місяці припиняє дію нова редакція цієї статті; 3) з 18 червня 2020 року не діє жодна редакція ст. 325 КК України. Слід визначити, чи можна цю ситуацію розглядати як скасування злочинності діяння (декриміналізацію внаслідок помилки законодавця або випадкову декриміналізацію), або ж йдеться про поліпшення становища особи, яка вчинила відповідне діяння, іншим шляхом. Очевидно, останнє, оскільки сумніви, які виникають під час застосування закону про кримінальну відповідальність, тлумачать на користь особи, яка вчинила злочин.

Відсутність чітких вказівок щодо подальшої долі ст. 325 КК України через три місяці дії її нової редакції є порушенням принципу правової визначеності, що в цій ситуації є неприпустимим.

Наукова новизна

Наукова новизна статті полягає в тому, що в ній висвітлено аспекти соціальної обумовленості заборонної кримінально-правової норми,

передбаченої ст. 325 КК України; виявлено тенденцію суттєвого впливу пандемії, спричиненої коронавірусною хворобою (COVID-19), на динаміку та структуру злочинності; акцентовано увагу на необхідності дослідження питання про підстави адміністративної чи кримінальної відповідальності за умисний кашель, плювання або чхання на працівників екстрених служб та інших суб'єктів, що знаходяться на передовій боротьби з коронавірусом. Виокремлено проблемні аспекти, які пов'язані з порушенням санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням, а також запропоновано окремі шляхи їх розв'язання.

Висновки

Підбиваючи підсумки здійсненого дослідження, слід сформулювати низку висновків.

1. Соціальна обумовленість заборонної кримінально-правової норми, передбаченої ст. 325 КК України, визначена різними обставинами, зокрема необхідністю примусити громадян дотримуватися карантинних обмежень, соціального дистанціювання, самоізоляції та інших правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам, що здатні істотно мінімізувати їх поширення та наслідки.

2. Пандемія, спричинена коронавірусною хворобою (COVID-19), суттєво позначається на динаміці та структурі злочинності у світі, зокрема у зв'язку зі зниженням під час карантину рівня злочинності загалом і певної її трансформації.

3. З огляду на наявність в Україні та поширення у світі такої форми посягання на працівників екстрених служб та інших суб'єктів, що знаходяться на передовій боротьби з коронавірусом (насамперед правоохоронців і медиків), як умисний кашель, плювання чи чхання на них, необхідно дослідити питання про підстави адміністративної чи, можливо, і кримінальної відповідальності за такі протиправні діяння.

4. Детальний аналіз положень ст. 325 КК України, а також її застосування на практиці надало можливість виокремити низку проблем, які пов'язані зі: а) складнощами встановлення чіткого переліку заборонених діянь з огляду на їх розміщення в різних нормативно-правових актах, постійну зміну, суперечність окремих з них положенням Конституції України, а також встановлення в певних випадках різних правил на різних територіях; б) визначенням меж суспільно небезпечних наслідків злочину, передбаченого ст. 325 КК України з огляду на наявність такого наслідку, як «створення загрози поширення інфекційних хвороб, масових неінфекційних захворювань (отруєнь)»; в) його відмежуванням від адміністративного правопорушення, передба-

ченого ст. 44³ Кодексу України про адміністративні правопорушення; г) дискусійністю положень щодо суб'єкта зазначеного злочину (у ст. 325 – загальний чи спеціальний суб'єкт); д) недостатньою обґрунтованістю санкцій ст. 325 КК України й ст. 44³ КУпАП; е) чинністю досліджуваної кримінально-правової норми в часі.

5. Запропоновано шляхи розв'язання окреслених проблем, а саме: а) обґрунтовано необхідність внесення змін до законодавства з метою визначення чітких критеріїв відмежування

злочину, передбаченого ст. 325 КК України, від адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 44³ КУпАП; б) аргументовано, що суб'єкт порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням є загальним; в) запропоновано включити до санкції ст. 44³ КУпАП таке адміністративне стягнення, як попередження; г) обґрунтовано необхідність законодавчого вирішення питання щодо юридичної долі ст. 325 КК України з 18 червня 2020 року.

REFERENCES

- Aslam, F. (2020). COVID-19 and Importance of Social Distancing. *Site "Preprints"*. doi:10.20944/preprints202004.0078.v1.
- Azarov, D.S., Hryshchuk, V.K., & Savchenko, A.V. (et al.). (2008). *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnogo kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary of the Criminal Code of Ukraine]*. O.M. Dzhuzha, A.V. Savchenko, V.V. Cherniei (Eds.) (2nd ed., rev.). Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
- Boiko, A.M., Brych, L.P., & Hryshchuk, V.K. (et al.). (2008). *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnogo kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary of the Criminal Code of Ukraine]*. M.I. Melnyk, M.I. Khavroniuk (Eds.) (7th ed., rev.). Kyiv: Yuryd. dumka [in Ukrainian].
- Campedelli, G.M., Aziani, A., & Favarin, S. (2020). Exploring the effect of 2019-nCoV containment policies on crime: The case of Los Angeles. *Site "OSFPREPRINTS"*. doi: 10.31219/osf.io/gcpq8.
- Edwards, R. (2020). Crime and the Coronavirus: What You Need to Know. *Site "SafeWise"*. Retrieved from <https://www.safewise.com/blog/covid-19-crimes/#states>.
- Giubilini, A., Douglas, T., Maslen, H., & Savulescu, J. (2018). Quarantine, isolation and the duty of easy rescue in public health. *Developing world bioethics*, 18(2), 182-189. doi: 10.1111/dewb.12165.
- Masood, S. (2020). What We Do Not Know about COVID-19 and Social Distancing. *Site "Preprints"*. doi: 10.20944/preprints202005.0045.v2.
- McDonald, J.F., & Balkin, S. (2020). *The COVID-19 and the Decline in Crime*. 2020. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3567500>. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3567500>.
- McDonald, M. (2020). Crackdown on people who spit, cough, sneeze on frontline workers. *Site "Mygc"*. Retrieved from <http://www.mycg.com.au/crackdown-on-people-who-spit-cough-sneeze-on-frontline-workers>.
- Musinguzi, G., & Asamoah, B.O. (2020). The Science of Social Distancing and Total Lock Down: Does it Work? Whom does it Benefit? *Electronic Journal of General Medicine*, 17(6). Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3571947>. doi: 10.29333/ejgm/7895.
- Obvynuvachenyi pohrozhuвав suddi zarazyty yii na COVID-19 ta hepatyt, yakshcho vona prodovzhyt yomu strok trymannia pid vartoiu [The accused threatened the judge to infect her with COVID-19 and hepatitis if she extended his detention]. (2020). *Sait "Sudova vlada.27"*, *Site "Judiciary.27"*. Retrieved from https://court.gov.ua/press/news/931122/?fbclid=IwAR1pf7hY3jZmwC6tWIRrGCWTx_AY5j6ugtIXCBuM0s0eml-FjT4GI8cRZe0 [in Ukrainian].
- Panchenko, O. (2020). The role of police in overcoming the pandemic. *Amazonia Investiga*, 9(28), 3-5. doi: <https://doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.0>.
- Parmet, W.E., & Sinha, M.S. (2020). Covid-19 – the law and limits of quarantine. *New England Journal of Medicine*, 382(15), 28. doi: 10.1056/NEJMp2004211.
- Porterfield, C. (2020). Why Spitters Could Be Charged As Terrorists Because Of The Coronavirus. *Site "Forbes"*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/carlieporterfield/2020/03/31/coronavirus-spitters-could-be-charged-as-terrorists---heres-why/#46c79bfa79c2>.
- Postanova Berdianskoho miskraionnoho sudu Zaporizkoi oblasti vid 27 trav. 2020 r. po spravi No. 310/3122/20 [The decision of the Berdyansk city district court of the Zaporozhye region from May 27, 2020 in the case No. 310/3122/20]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, *Site "Unified state register of court decisions"*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89467159> [in Ukrainian].
- Postanova Halytskoho raionnoho sudu m. Lvova vid 22 kvit. 2020 r. u spravi No. 461/3086/20 [Resolution of the Halych District Court of Lviv of April 22, 2020 in the case No. 461/3086/20]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, *Site "Unified state register of court decisions"*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88893850>.
- Postanova Ivano-Frankivskoho miskoho sudu vid 12 trav. 2020 r. po spravi No. 344/2260/20 [Resolution of the Ivano-Frankivsk City Court of May 12, 2020 in the case No. 344/2260/20]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, *Site "Unified state register of court decisions"*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89193853> [in Ukrainian].

- Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy koronavirusu COVID-19": vid 11 berez. 2020 r. No. 211 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On prevention of the spread of coronavirus COVID-19 on the territory of Ukraine" from March 11, 2020, No. 211]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF> [in Ukrainian].
- Postanova Kamiansko-Dniprovskoho raionnoho sudu Zaporizkoi oblasti vid 27 trav. 2020 r. po spravi No. 318/640/20 [Resolution of the Kamiansko-Dniprovsky District Court of the Zaporizhia Region of May 27, 2020 in the case No. 318/640/20]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89467380> [in Ukrainian].
- Postanova Lychakivskoho raionnoho sudu m. Lvova vid 7 trav. 2020 r. po spravi No. №463/3580/20 [Resolution of the Lychakiv District Court of Lviv of May 7, 2020 in the case No. 463/3580/20]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89145335> [in Ukrainian].
- Postanova Suvorovskoho raionnoho sudu m. Odesy vid 30 kvit. 2020 r. po spravi No. 523/4539/20 [Resolution of the Suvorov District Court of Odessa from April 30, 2020 in the case No. 523/4539/20]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89049508> [in Ukrainian].
- Postanova Vinnytskoho apeliatyynoho sudu vid 17 berez. 2020 r. po spravi No. 127/4187/20 [Resolution of the Vinnytsia Court of Appeal of March 17, 2020 in the case No. 127/4187/20]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88293108> [in Ukrainian].
- Shayak, B., & Rand, R.H. (2020). Self-burnout-a new path to the end of COVID-19. Site "*MedRxiv*". doi: <https://doi.org/10.1101/2020.04.17.20069443>.
- Shayegh, S., & Malpede, M. (2020). *Staying Home Saves Lives, Really!* Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3567394>. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3567394>.
- Tatsii, V.Ya., Pshonka, V.P., Borysov, V.I., & Tiutiuhin, V.I. (2013). *Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal codex of Ukraine: scientific-practical]*. (Vols. 1-2). (5th ed., rev.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
- These Punishments Aren't Democratic: An Interview With the RLC's Samantha Lee. (2020). (n.d.). *www.sydneycriminallawyers.com.au*. Retrieved from <https://www.sydneycriminallawyers.com.au/blog/these-punishments-arent-democratic-an-interview-with-the-rlcs-samantha-lee>.
- Ukhvala Leninskoho raionnoho sudu m. Kharkova vid 27 kvit. 2020 r. po spravi No. 642/2178/20 [The decision of the Leninsky district court of Kharkiv from April 27, 2020 in the case No. 642/2178/20]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88946210> [in Ukrainian].
- Ukhvala Melitopolskoho miskraionnoho sudu Zaporizkoi oblasti vid 6 trav. 2020 r. po spravi No. 937/2923/20 [The decision of the Melitopol city district court of the Zaporozhye region from 6 May, 2020 in the case No. 937/2923/20]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89116984> [in Ukrainian].
- Ukhvala Popilnianskoho raionnoho sudu Zhytomyrskoi oblasti vid 28 kvit. 2020 r. po spravi No. 288/467/20 [The decision of the Popilnyansky district court of the Zhytomyr region from April 28, 2020 in the case No. 288/467/20]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88992425> [in Ukrainian].
- Vyrok Kyivskoho raionnoho sudu m. Kharkova vid 14 trav. 2020 r. po spravi No. 640/20349/18 [The verdict of the Kyiv District Court of Kharkiv of May 14, 2020 in the case No. 640/20349/18]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89237339> [in Ukrainian].
- Vyrok Rozhyshchenskoho raionnoho sudu Volynskoi oblasti vid 4 veres. 2019 r. po spravi No. 158/1536/19 [The verdict of the Rozhysche district court of the Volyn region of September 4, 2019 in the case No. 158/1536/19]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84010879> [in Ukrainian].
- Vyrok Zdolbunivskoho raionnoho sudu Rivnenskoj oblasti vid 13 sich. 2020 r. po spravi No. 562/3879/19 [The verdict of Zdolbuniv district court of Rivne region from January 13, 2020 in the case No. 562/3879/19]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/27312564> [in Ukrainian].
- Vyrok Zdolbunivskoho raionnoho sudu Rivnenskoj oblasti vid 15 liut. 2019 r. po spravi No. 562/312/19 [The verdict of Zdolbuniv district court of Rivne region from January 13, 2020 in the case No. 562/312/19]. *Sait "Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen"*, Site "*Unified state register of court decisions*". Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/80700987> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy, spriamovanykh na zapobihannia vynyknenniu i poshyrenniu koronavirusnoi khvoroby (COVID-19)": vid 17 berez. 2020 r. No. 530-IX [Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Preventing the Occurrence and Spread of Coronavirus Disease (COVID-19)" from March 17, 2020, No. 530-IX]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#n22> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy, spriamovanykh na zabezpechennia dodatkovykh sotsialnykh ta ekonomichnykh harantii u zviazku z poshyrenniam koronavirusnoi khvoroby (COVID-19)": vid 30 berez. 2020 r. No. 540-IX [Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Aimed at Providing Additional Social and Economic Guarantees in Connection with the Spread of Coronavirus Disease (COVID-19)" from March 30, 2020, No. 540-IX]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#n356> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy "Pro zakhyst naselennia vid infektsiinykh khvorob": vid 6 kvit. 2000 r. No. 1645-III [Law of Ukraine "On protection of the population from infectious diseases" from April 6, 2000, No. 1645-III]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Aslam F. COVID-19 and Importance of Social Distancing. *Preprints* : [site]. 2020. doi: 10.20944/preprints202004.0078.v1.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [А. М. Бойко, Л. П. Брич, В. К. Гришук та ін.] ; за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 5-те вид., переробл. та доповн. Київ : Юрид. думка, 2008. 1216 с.

Campedelli G. M., Aziani A., Favarin S. Exploring the effect of 2019-nCoV containment policies on crime: The case of Los Angeles. *OSFPREPRINTS* : [site]. 2020. doi: 10.31219/osf.io/gcpq8.

Edwards R. Crime and the Coronavirus: What You Need to Know. *SafeWise* : [site]. May 20, 2020. URL: <https://www.safewise.com/blog/covid-19-crimes/#states>.

Giubilini A., Douglas T., Maslen H., Savulescu J. Quarantine, isolation and the duty of easy rescue in public health. *Developing world bioethics*. 2018. No. 18 (2). P. 182–189. doi: 10.1111/dewb.12165.

Masood S. What We Do Not Know about COVID-19 and Social Distancing. *Preprints* : [site]. 2020. doi: 10.20944/preprints202005.0045.v2.

McDonald J. F., Balkin S. The COVID-19 and the Decline in Crime. 2020. URL: <https://ssrn.com/abstract=3567500>. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3567500>.

McDonald M. Crackdown on people who spit, cough, sneeze on frontline workers. *Mygc* : [site]. April 27, 2020. URL: <http://www.mycg.com.au/crackdown-on-people-who-spit-cough-sneeze-on-frontline-workers>.

Musinguzi G., Asamoah B. O. The Science of Social Distancing and Total Lock Down: Does it Work? Whom does it Benefit? *Electronic Journal of General Medicine*. 2020. No. 17 (6). URL: <https://ssrn.com/abstract=3571947>. doi: 10.29333/ejgm/7895.

Обвинувачений погрожував судді заразити її на COVID-19 та гепатит, якщо вона продовжить йому строк тримання під вартою. *Судова влада.27* : [сайт]. 2020. URL: https://court.gov.ua/press/news/931122/?fbclid=IwAR1pf7hY3jZmwC6tWIRGcWtX_AY5j6ugtXCBuM0s0eml-FJT4GI8cRZeo.

Panchenko O. The role of police in overcoming the pandemic. *Amazonia Investiga*. 2020. No. 9 (28). P. 3–5. doi: <https://doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.0>.

Parmet W. E., Sinha M. S. Covid-19 – the law and limits of quarantine. *New England Journal of Medicine*. 2020. No. 382 (15). P. 28. doi: 10.1056/NEJMp2004211.

Porterfield C. Why Spitters Could Be Charged As Terrorists Because Of The Coronavirus. Mar 31, 2020. *Forbes* : [site]. URL: <https://www.forbes.com/sites/carlieporterfield/2020/03/31/coronavirus-spitters-could-be-charged-as-terrorists--heres-why/#46c79bfa79c2>.

Постанова Бердянського міськрайонного суду Запорізької області від 27 трав. 2020 р. по справі № 310/3122/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89467159>.

Постанова Галицького районного суду м. Львова від 22 квіт. 2020 р. по справі № 461/3086/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88893850>.

Постанова Івано-Франківського міського суду від 12 трав. 2020 р. по справі № 344/2260/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89193853>.

Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19 : постанова Кабінету Міністрів України від 11 берез. 2020 р. № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF>.

Постанова Кам'янсько-Дніпровського районного суду Запорізької області від 27 трав. 2020 р. по справі № 318/640/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89467380>.

Постанова Личаківського районного суду м. Львова від 7 трав. 2020 р. по справі № 463/3580/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89145335>.

Постанова Суворівського районного суду м. Одеси від 30 квіт. 2020 р. по справі № 523/4539/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89049508>.

Постанова Вінницького апеляційного суду від 17 берез. 2020 р. по справі № 127/4187/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88293108>.

Shayak B., Rand R. H. Self-burnout-a new path to the end of COVID-19. *MedRxiv* : [site]. 2020. doi: <https://doi.org/10.1101/2020.04.17.20069443>.

Shayegh S., Malpede M. Staying Home Saves Lives, Really! 2020. URL: <https://ssrn.com/abstract=3567394>. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3567394>.

- Кримінальний кодекс України : наук.-практ. комент. : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., доповн. Харків : Право, 2013. Т. 2 : Особлива частина. 1040 с.
- These Punishments Aren't Democratic: An Interview With the RLC's Samantha Lee. 2020.
URL: <https://www.sydneycriminallawyers.com.au/blog/these-punishments-arent-democratic-an-interview-with-the-rlcs-samantha-lee>.
- Ухвала Ленінського районного суду м. Харкова від 27 квіт. 2020 р. по справі № 642/2178/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88946210>.
- Ухвала Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області від 6 трав. 2020 р. по справі № 937/2923/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89116984>.
- Ухвала Попільнянського районного суду Житомирської області від 28 квіт. 2020 р. по справі № 288/467/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88992425>.
- Вирок Київського районного суду м. Харкова від 14 трав. 2020 р. по справі № 640/20349/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89237339>.
- Вирок Рожищенського районного суду Волинської області від 4 верес. 2019 р. по справі № 158/1536/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84010879>.
- Вирок Здолбунівського районного суду Рівненської області від 13 січ. 2020 р. по справі № 562/3879/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86891644>.
- Вирок Здолбунівського районного суду Рівненської області від 15 лют. 2019 р. по справі № 562/312/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80700987>.
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 17 берез. 2020 р. № 530-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#n22>.
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30 берез. 2020 р. № 540-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#n356>.
- Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 6 квіт. 2000 р. № 1645-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14>.

Стаття надійшла до редколегії 19.02.2020

Vozniuk A. – Doctor of Law, Professor, Head of the Research Laboratory on the Problems of Combating Crime of the Educational and Research Institute No. 1 of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3352-5626>;

Cherniavskiy S. – Doctor of Law, Professor, Vice-Rector of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2711-3828>

Violation of Covid-19 Prevention Rules and Regulations: Current Issues of Criminal and Administrative Liability

*The purpose of the article is to identify problematic issues of qualification of violations of sanitary rules and regulations for the prevention of infectious diseases and mass poisoning, shortcomings in the construction of relevant prohibitive legal norms, identify ways to solve them and formulate proposals for improvement. The article uses a set of **scientific methods**, namely: terminological, system-structural, formal-logical, comparative-legal. The theoretical basis of the study are the works of Ukrainian and foreign scientists, the provisions of the Criminal Code of Ukraine and the Code of Administrative Offenses, as well as the practice of their application. The **scientific novelty** of the article is that it highlights certain aspects of the social conditionality of the prohibitive criminal law provided for in Art. 325 of the Criminal Code of Ukraine; the tendency of significant influence of the pandemic caused by a coronavirus disease (COVID-19) on dynamics and structure of crime is revealed; attention is drawn to the need to investigate the grounds for administrative or possibly criminal liability for intentional coughing, spitting or sneezing on emergency workers and other subjects at the forefront of the fight against coronavirus. The problematic issues related to the violation of sanitary rules and regulations for the prevention of infectious diseases and mass poisoning are identified, as well as some ways to solve them. According to the results of the study, the following **conclusions** were drawn: 1) social conditionality of the prohibitive criminal law provided by Art. 325 of the Criminal Code of Ukraine is determined by various circumstances, including the need to force citizens to comply with quarantine measures, social distancing, self-isolation and other rules and regulations for the prevention of infectious diseases, because they can significantly minimize their growth and consequences; 2) the pandemic caused by coronavirus disease (COVID-19) significantly affects the dynamics and structure of crime in the world, in particular by reducing the level of crime as a whole during quarantine and its transformation; 3) given the presence*

in Ukraine and the spread in the world of such a form of encroachment on emergency workers and other subjects at the forefront of the fight against coronavirus (especially law enforcement and medical personnel) as intentional coughing, spitting or sneezing on such persons, it is necessary to investigate the question of the grounds for administrative or possibly criminal liability for such illegal acts; 4) a detailed analysis of the provisions of Art. 325 of the Criminal Code of Ukraine, as well as its application in practice allowed to identify a number of problematic issues that are related to: a) difficulties in establishing a clear list of prohibited acts given their dispersion under various regulations, constant change, contradiction of some of them with the provisions of the Constitution of Ukraine, as well as the establishment of different rules in different territories in certain cases; b) determining the limits of socially dangerous consequences of the crime under Art. 325 of the Criminal Code of Ukraine in view of the existence of such a consequence as «creating a threat of the spread of infectious diseases, mass non-communicable diseases (poisonings)»; c) separation of said offences from the administrative offense under Art. 44³ of the Code of Administrative Offenses; d) debatable provisions regarding the subject of the specified crime (in Art. 325 –general or special subject); e) insufficient justification of sanctions under Art. 325 of the Criminal Code of Ukraine and Art. 44³ the Code of Administrative Offenses; e) the validity of the investigated criminal law; 5) some ways to solve mentioned problems are proposed, in particular: a) the need to amend the legislation in order to create clearer criteria for distinguishing the crime under Art. 325 of the Criminal Code of Ukraine from the administrative offense provided by Art. 44³ the Code of Administrative Offenses are substantiated; b) arguments regarding the subject of violation of sanitary rules and regulations for the prevention of infectious diseases and mass poisoning is common are given; c) proposition to include in the sanction of Art. 44³ of the Code of Administrative Offenses such an administrative penalty as a warning are made; d) the need for a legislative solution to the issue of the legal fate of Art. 325 of the Criminal Code of Ukraine from June 18, 2020 are emphasized.

Keywords: coronavirus; COVID-19; sanitary violations; pandemic; criminal liability; infectious disease; mass poisoning; isolation; quarantine; social distancing.